

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Казахський національний університет імені аль-Фарабі (Казахстан)
Бєльський державний університет імені Алеко Руссо (Молдова)
Texas A&M University-commerce (USA)

**ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ МОВНОЇ
ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ
У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

**Збірник наукових статей
за матеріалами**

**XX Міжнародної
науково-практичної
конференції**

23 жовтня 2025 р.

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Казахський національний університет імені аль-Фарабі (Казахстан)
Бельський державний університет імені Алеко Руссо (Молдова)
Texas A&M University-commerce (USA)

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Збірник наукових статей за матеріалами
XX Міжнародної науково-практичної конференції
23 жовтня 2025 р.

Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів у закладах вищої освіти : зб. наук. ст. за матеріалами XX Міжнар. наук.-практ. конф. (23 жовтня 2025 р.). – Харків : ХНАДУ, 2025. – 279 с.

У збірнику наукових статей за матеріалами конференції висвітлюються актуальні проблеми лінгводидактики та методики викладання іноземних мов, застосування у сучасному освітньому процесі традиційних та інноваційних технологій, прийомів та алгоритмів розвитку комунікативних і дискурсивних компетенцій іноземних студентів, а також психолого-педагогічні засади організації навчального процесу, міжкультурної адаптації та інтеграції іноземних студентів у освітній простір ЗВО, питання професійно-орієнтованого навчання іноземних студентів.

Посвідчення УкрІНТЕІ № №794 від «09» грудня 2024 року

Збірник адресовано викладачам закладів вищої освіти, аспірантам, студентам.

Адреса: Харківський національний автомобільно-дорожній університет,
61002, м. Харків, вул. Ярослава Мудрого, 25.
Телефон: (057) 707-36-81.

Друкується в авторській редакції. За зміст, автентичність фактичного матеріалу та посилань відповідають автори.

© Автори, 2025.

Організатори конференції:

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний автомобільно-
дорожній університет
Факультет підготовки іноземних громадян
Кафедра мовної підготовки
(Україна)

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут міжнародної освіти
Кафедра мовної та профільної підготовки
(Україна)

Казахський національний університет імені аль-Фарабі

Факультет довузівської освіти
Кафедра мовної та загальноосвітньої підготовки
іноземців
(Казахстан)

Бельський державний університет імені Алеко Руссо
Кафедра педагогічних наук
(Молдова)

Texas A&M University-commerce
(USA)

подальшим продукуванням його вторинного відповідника є алгоритмізована діяльність (зокрема анотування).

Література:

1. Городецька В. А. Анотація як різновид компресії наукового тексту. *Філологічні студії. Науковий вісник КНУ : зб. наук. праць*. 2013. Вип. 9. С. 672–682.
2. Лазаренко С. В. Особливості навчання науковому стилю мовлення іноземців на заняттях з української мови. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2018. Issue 175. С. 14–16.
3. Онуфрієнко Г. С. Алгоритмізація навчального анотування фахових текстів у практиці викладання української мови як іноземної. *Теорія і викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць*. 2015. Вип. 11. С. 151–157.
4. Стандарт державної мови: українська мова як іноземна, рівні загального володіння A1–C2. 2024. 139 с.
5. Шевелько К. О. Лінгвістичні і психолінгвістичні особливості анотаційного та реферативного перекладу. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету*. Сер. : Педагогіка та психологія. 2012. Вип. 21. С. 65–73.
6. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник / 2-є вид., випр. і допов. К : Аллерта, 2011. 696 с.

Комунікативний характер аудіювання

Михайлюк Н.В.

доктор філософії, доент.,

доцент кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації

Харківський національний економічний університет

імені Семена Кузнеця

м. Харків, Україна

e-mail:mnv_fr@ukr.net

Аудіювання – це процес сприйняття й розуміння усного мовлення. Це одна з ключових навичок в процесі вивчення іноземної мови, яка дозволяє розпізнавати слова, фрази, розуміти їхнє значення в контексті, інтонації мовця, емоційне забарвлення та приховані сенси. Аудіювання – це основа реального спілкування і воно тісно пов’язане з іншими мовними навичками. Чим краще студент розуміє мову на слух, тим легше йому будувати власні висловлювання та вдосконалювати вимову [1].

Комунікація – це процес спілкування і передачі інформації між людьми або їхніми групами у вигляді усних і письмових повідомлень, мови рухів тіла і параметрів мови. Під комунікацією у широкому сенсі розуміють спілкування, передачу інформації від людини до людини [4].

Комунікативні здібності аудіювання включають адекватну реакцію слухача на пропозиції інших; вміння вислухати, не переривати співрозмовника, брати почуте до уваги; цінувати мовленнєвого партнера не залежно від ступеня своєї прихильності до нього, визнавати його чесноти; орієнтувати ся в ситуації спілкування тощо [2, с. 281].

Проблеми комунікації доволі часто виникають у іноземних студентів, які навчаються в українських закладах вищої освіти. Після закінчення підготовчого відділення студенти-іноземці приступають до занять на основних факультетах, де разом з носіями мови слухають лекції з загальноосвітніх дисциплін. Але викладачі української мови, які працюють на перших курсах університетів, зазначають, що студенти-іноземці погано сприймають українську мову на слух і тому часто не розуміють змісту лекцій зі спеціальних дисциплін. Здобувачі зазнають труднощів при сприйнятті лекційного матеріалу на слух та оформленні конспектів лекцій. Тобто фактично йдеться про не сформованість навичок аудіювання, письма, роботи зі спеціальними текстами.

На момент вступу на перший курс іноземний здобувач, вирішуючи різні комунікативні завдання у навчально-професійній сфері спілкування, повинен вміти (згідно рівня B1 загальноєвропейської шкали мовної компетенції) [5]:

- називати об'єкт;
- повідомляти про наявність об'єкта;
- давати визначення об'єкта, поняття;
- давати класифікацію об'єктів;
- описувати предмет, процес, явище;
- описувати процес спостереження, дослідження;
- давати різноманітні характеристики об'єкта, події, явища;

- описувати склад, будову, структуру об'єкта;
- описувати рух, переміщення, взаємодію об'єктів;
- описувати зміну стану об'єктів;
- виражати зв'язок та залежність між об'єктами;
- описувати послідовність дій для отримання потрібного результату;
- описувати положення, місцезнаходження, сферу проживання об'єкта;
- описувати застосування, використання, призначення, функції об'єкта.

Якщо спробувати накласти ці мовні завдання на сферу економічних явищ, то стає очевидним коло проблем, які потрібно вирішити викладачеві на етапі введення іноземного студента у спеціальність.

Наведемо приклад. Якщо спробувати накласти ці мовні завдання на сферу економічних явищ, то стає очевидним коло проблем, які вирішити викладачеві на етапі введення іноземного студента у спеціальність.

Наведемо приклад. Однією з базових категорій економічної науки є «гроші» та пов'язані з ними поняття: *ціна, рахунок, оплата, грошова одиниця, валюта, готівковий розрахунок, безготівковий розрахунок* тощо. Ця категорія реалізується в низці тем різних курсів («Гроші як засіб платежу», «Гроші як засіб накопичення», «Види валют», «Формування ціни товару», «Ціна та умови платежу», «Види платіжних систем» тощо). Якщо розглядати гроші як об'єкт опису, то виділення всіх компонентів даної категорії та їх характеристика ніяк не укладаються у вимоги до мовних умінь іноземного здобувача в галузі читання та говоріння.

Не кожен носій мови здатний реалізувати ці мовні завдання у спілкуванні на професійну економічну тему. Що ж тоді говорити про іноземців? Варто також додати, що характеристика багатьох економічних явищ вимагає абсолютно вільного володіння українською мовою, чого не можна вимагати від іноземного студента-першокурсника.

Отже, питання мовленнєвої комунікації та комунікативних здібностей аудіювання, як основного засобу спілкування іноземних студентів, потребує особливої уваги. У практиці викладання української мови як іноземної в українських закладах вищої освіти навчання аудіюванню як складової частини навчального процесу для нефілологів ніколи не вважалося пріоритетним завданням. Як показує досвід, спеціальні заняття з формування та розвитку умінь і навичок у цьому виді мовленнєвої діяльності найчастіше проводять на підготовчих факультетах, оскільки вважають, що саме на початковому етапі вивчення мови необхідне добре сприйняття мовлення на слух.

Навчання аудіюванню на заняттях з української мови як іноземної для іноземців-нефілологів варто розглядати як важливий мовленнєвий вид діяльності, що покликаний допомогти студентові-іноземцеві оволодіти його основною спеціальністю. Оскільки слухання лекцій за спеціальністю – це певний вид монологічного мовлення, який, на відміну від діалогічного, не передбачає миттєвого зворотного зв'язку, однак може викликати певні складнощі у сприйнятті. Під час аудіювання виникають і мовні труднощі, наприклад лексичні, тому що збільшується словниковий матеріал, зокрема з'являється велика кількість наукової і технічної лексики, у тексті можуть бути фразеологічні звороти, а деякі слова вживаються у переносному значенні. Щодо граматики, то ці проблеми можуть бути пов'язані з граматичними моделями або із синтаксичними конструкціями.

Для розвитку навичок аудіювання можна запропонувати студентам-іноземцям роботу з текстами. Робота з текстом на занятті може складатися з трьох етапів: предтекстової роботи, аудіювання тексту й після текстової роботи. На стадії предтекстової роботи викладач ознайомлює іноземних студентів з темою тексту, усуває лексичні труднощі за допомогою коментаря до тексту та розвиває навички мовленнєвого прогнозування. На наступному етапі студенти прослуховують текст один чи два рази залежно від обсягу та загальної мовної підготовки іноземних студентів. І останній етап – виконання після текстових

вправ. Їхня основна мета – перевірка розуміння прослуханого тексту. Форми перевірки: відповіді на запитання до тексту, тести множинного вибору (вибір варіанта правильної відповіді з декількох запропонованих) чи визначення правильних і неправильних тверджень, що ґрунтуються на інформації з тексту. На етапі після текстової роботи викладач також семантизує нову лексику за допомогою підбору синонімів чи антонімів, вичленування зайвого слова із групи тематично подібних слів, що пов'язані лексичними зв'язками, а також доповнення речення необхідними мовними одиницями відповідно до змісту тексту.

Навчання аудіюванню на матеріалі мови за спеціальністю передбачає імітацію лекції за спеціальністю з конкретним мовним матеріалом та засвоєння цього матеріалу для активного використання. Аудіювання на лекціях за спеціальністю передбачає конспектування тексту (письмо), а потім читання записів – як підготовка до практичних занять чи семінарів, і нарешті – говоріння, тобто відповідь на семінарському занятті, заліку чи іспиті. Тобто багатоцільовий характер аудіювання на лекціях за спеціальністю дає змогу охарактеризувати цей тип аудіювання як такий, що сприяє інтеграції всіх видів мовленнєвої діяльності в процесі навчання.

Саме адитивні вміння визначають у подальшому успішність навчання та повноцінність спілкування у повсякденному житті, тому що вміння слухати й розуміти почуте – це один із засобів пізнання навколишнього світу, оволодіння мовою, украй важливий для опанування всіма навчальними дисциплінами та здобуття іноземцями вищої освіти за обраним фахом у закладах вищої освіти України [3, с. 6-8].

Література:

1. Андріїв Ю. Що таке аудіювання у вивченні англійської мови?
URL: <https://cambridge.ua/uk/blog/chto-takoe-audiovanie-v-izuchenii-anglijskogo-yazyka/>
2. Бігич О. Б., Борисенко Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур : підручник. Київ : Ленвіт, 213. 590 с.
3. Зозуля І. Є., Стадній А. С., Мошноріз М. М. Практикум з аудіювання на уроках української мови як іноземної : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2019. 110 с.

4. Комунікації. Види і стратегії побудови. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/tsstt/wp-content/uploads/sites/6/lekciya-1-komunikaciyi.-vydy-i-stratehiyi-pobudovy-z-dyscypliny-nk.pdf>
5. Сучасна освіта в Україні та за кордоном. URL: <https://osvita.in.net/articles/90>

Розвиток творчого мислення іноземних студентів за допомогою системи лінгвопсихологічних вправ

Моргунова Н.С.

*кандидат психологічних наук, доцент
зав. кафедри мовної підготовки*

*Харківський національний автомобільно-дорожній університет
м. Харків, Україна
e-mail: morgan.ns@gmail.com*

Результатом реформування сучасної вітчизняної вищої освіти стало дійсне перетворення студента на центральну фігуру навчального процесу, у якому головна роль належить процесу пізнання, а не процесу викладання, як це було у традиційному навчанні. Саме тому головним завданням ЗВО сьогодні є не передача інформації, а у першу чергу навчання особистості самостійно і постійно вчитися, щоб вирішувати життєві і професійні проблеми, бути здатним до творчого розвитку, проблемно-дослідницької діяльності.

Актуальність і гострота проблеми розвитку творчого мислення іноземних студентів у процесі мовної підготовки зумовлені сучасними вимогами до фахівців, які мають не тільки володіти професійними знаннями, а й бути здатними до інноваційної, креативної діяльності. Сучасна мовна освіта повинна виходити за рамки традиційного підходу, що передбачає не лише оволодіння лексикою та граматику, а й необхідність звертати увагу на формування творчої особистості, здатної нестандартно мислити та ефективно комунікувати.

Науковці стверджують, що формування творчого мислення спирається на позитивну мотивацію (В. Вілюнас, Х. Хекхаузен), цілеполягання (В. Беспалько, Т. Хомуленко), рефлексію (А. Зак, І. Семенов) і пов'язане з процесами